

Politika otvorene znanosti

Instituta za medicinska istraživanja i medicinu rada

UVOD

Institut za medicinska istraživanja i medicinu rada, Zagreb (dalje: Institut) izrazito je multidisciplinarna znanstvena ustanova u kojoj se istražuju mehanizmi djelovanja različitih štetnih kemijskih i fizikalnih čimbenika te načina života na zdravlje ljudi i okoliš. Institut ima vodeću ulogu u Hrvatskoj u istraživanjima na području opće, genetičke i molekularne toksikologije te alergotoksikologije, zaštite od visokotoksičnih kemijskih agensa i radiološke zaštite, radiokontaminacije okoliša, kvalitete zraka, identifikacije psihoaktivnih tvari, raspodjele metala i specifičnih anorganskih i organskih onečišćenja u okolišu i izloženosti ljudi tim onečišćenjima. U Institutu se također provode znanstvena istraživanja u području medicine rada te psihologijska ispitivanja.

Specijalna knjižnica Instituta pruža potporu cjelokupnoj temeljnoj djelatnosti Instituta. U provođenju znanstvenih istraživanja i stručne djelatnosti Institut prepoznaje značaj osiguranja najviših standarda kvalitete u znanosti i stručnoj djelatnosti.

Znanstvenoistraživačka djelatnost Instituta na nacionalnoj razini odvija se u sklopu realizacije projekata ugovorenih s Hrvatskom zakladom za znanost (HRZZ), projekata iz Nacionalnog plana oporavka i otpornosti (NPOO) i bilateralnih projekata ugovorenih posredstvom Ministarstva znanosti, obrazovanja i mladih, projekata financiranih od Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, sveučilišnih projekata te posredstvom drugih izvora financiranja. Na međunarodnoj razini Institut znanstveno djeluje u okviru projekata ugovorenih s Europskom komisijom, Nacionalnim institutom za zdravlje SAD-a, Svjetskom zdravstvenom organizacijom, Međunarodnom agencijom za atomsku energiju te kroz ostale europske i multinacionalne suradnje.

Misija Instituta jest provoditi vrhunski znanstvenoistraživački rad u području biomedicinskih i prirodnih znanosti. Institut kao vrhunska istraživačka ustanova u središnjoj i jugoistočnoj Europi pomiče granice otkrića o utjecaju antropogenih čimbenika na zdravlje i okoliš te predstavlja standard i mjerilo akademske profesionalnosti i kvalitete u području svoje znanstvene i stručne djelatnosti, doprinosi visokom obrazovanju te ostvaruje suradnju s gospodarstvom temeljenu na vrhunskim znanstvenim istraživanjima.

Vizija Instituta je da kroz primjenu i razvoj inovativnih multidisciplinarnih istraživanja služi unapređenju zdravlja ljudi i zaštiti okoliša Republike Hrvatske: stvaranjem novih vrijednosti u znanosti, osiguravanjem prijenosa stečenog znanja na širu društvenu zajednicu, ostvarivanjem dodanih vrijednosti u gospodarstvu kroz istraživanje i razvoj, obrazovanjem budućih lidera u području temeljnih i primijenjenih biomedicinskih i prirodnih znanosti, razvijanjem okruženja koje podržava različitosti, društvenu uključenost, kritičko razmišljanje i kreativnost.

U ostvarenju svoje vizije, kroz otvoreno i transparentno javno djelovanje, Institut će ustrajati na visokim mjerilima znanstvene i stručne izvrsnosti, uvažavajući načela etičnosti i intelektualne slobode.

Politika otvorene znanosti Instituta zasniva se na načelima koja je utvrdila Europska komisija (Politike otvorene znanosti EU), međunarodnih organizacija, kao što su preporuke UNESCO-a o otvorenoj znanosti, te Zakona i visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti (NN 115/2022) i Hrvatskog plana za otvorenu znanost koji je 2025. godine usvojilo Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih.

Hrvatski plan za otvorenu znanost definirao je pojam otvorene znanosti kao: „...transparentan istraživački proces koji je otvoren za sudjelovanje, suradnju i doprinos svih zainteresiranih dionika, a svi njegovi elementi (uključujući istraživačke rezultate, metode i podatke, kao i publikacije proizašle iz istraživanja) dostupni su pod uvjetima koji dopuštaju njihovu ponovnu upotrebu, daljnje dijeljenje i ponovljivost istraživanja...“

Glavni ciljevi Hrvatskog plana za otvorenu znanost:

1. Povećati dostupnost istraživačkih rezultata otvorenim pristupom znanstvenim publikacijama i drugim rezultatima znanstvenog rada te dijeljenjem istraživačkih podataka.
2. Povećati korištenje i vidljivost rezultata javno financiranih istraživanja.
3. Primjenjivati načela otvorene znanosti i otvorenog obrazovanja u radu istraživača i ustanova.
4. Uključiti otvorenu znanost kao kriterij u vrednovanju istraživača, istraživačkih projekata i institucija.
5. Omogućiti povezivanje i suradnju znanstvene zajednice i šire javnosti.
6. Poticati stvaranje otvorenih obrazovnih sadržaja.

Institut prepoznaje važnost sustavnog upravljanja znanjem te potiče primjenu načela otvorene znanosti koja smanjuje informacijske barijere, povećava transparentnost i ubrzava cirkulaciju znanja, oslanjajući se na pouzdanu infrastrukturu informacijsko komunikacijske tehnologije (IKT) i odgovarajuće mjere kibernetičke sigurnosti.

Institut će svoje aktivnosti provoditi u skladu sa smjernicama Hrvatskog plana za otvorenu znanost, uvažavajući načela otvorene komunikacije u okruženju znanstvene čestitosti, objektivnog, dosljednog i javnog djelovanja, vrednovanja i nagrađivanja, što se ostvaruje kroz sustav otvorene istraživačke infrastrukture uz slobodan protok podataka i informacija.

Kao izdavač međunarodnog znanstvenog časopisa *Arhiv za higijenu rada i toksikologiju-Archives of Industrial Hygiene and Toxicology*, Institut pripada zajednici izdavača u dijamantnom otvorenom pristupu. Objavljeni članci imaju DOI identifikator te su dostupni u otvorenom pristupu putem portala hrvatskih znanstveni i stručnih časopisa – HRČAK i uključeni u direktorij časopisa u otvorenom pristupu (Directory of Open Access Journals, DOAJ).

Specifični ciljevi Politike otvorene znanosti Instituta su:

- Povećati dostupnost i vidljivost rezultata znanstveno-istraživačkog rada i poticati njihovo slobodno dijeljenje sa znanstvenom zajednicom.
- Poticati brži protok novih ideja i njihovu implementaciju u znanstveno-istraživački rad u okvirima svih znanstvenih disciplina.
- Poticati interdisciplinarnost, umrežavanje znanstvenika te njihovu otvorenu suradnju s drugim ustanovama i javnosti.
- Ubrzati primjenu rezultata znanstvenog i stručnog rada istraživača Instituta kako bi se ostvarila njihova društvena i gospodarska korist.
- Poticati transparentno upravljanje javnim sredstvima za znanstveno-istraživački rad.
- Poticati pohranu istraživačkih podataka čija upotreba nije ograničena intelektualnim pravima te drugim pravnim aktima i etičkim pitanjima u otvorenim formatima u odgovarajuće repozitorije, što je ranije moguće.
- Razviti digitalni institutski repozitorij znanstvenih i drugih relevantnih sadržaja, dostupnih u otvorenom pristupu u formatima usklađenim sa CC licencijama. U slučaju trajnog zatvorenog pristupa, u repozitorij će se pohranjivati metapodaci.
- Razvijati suradnju s nacionalnim i međunarodnim inicijativama otvorene znanosti kroz aktivnosti časopisa *Arhiv za higijenu rada i toksikologiju*.
- Prikupljati i obrađivati podatke o cjelokupnoj znanstvenoj i stručnoj djelatnosti Instituta koji se objavljuju u javno dostupnom otvorenom dokumentu Godišnji izvještaj o radu Instituta.

U ostvarenju svih ciljeva Politike otvorene znanosti Institut će provoditi sljedeće aktivnosti:

- informirati istraživače o načelima otvorene znanosti te prednostima i mogućnostima njihove primjene u znanstvenom i stručnom radu
- poticati na objavljivanje radova u otvorenom pristupu, izborom časopisa s dijamantnim otvorenim pristupom kad god je to moguće
- pri izboru časopisa prednost dati onima čiji izdavači javno i transparentno iskazuju naknade za otvoreni pristup objavljenim radovima
- autorima radova preporučiti zadržavanje autorskih prava nad svojim radovima kad god je to moguće, odnosno odabrati što je manje moguće restriktivnu licenciju
- preporučiti pohranu znanstvenih radova, knjiga, kvalifikacijskih radova, različitih oblika istraživačkih podataka, popularizacijskih i nastavnih sadržaja proizašlih iz svojih aktivnosti, te podataka o projektima i opremi u Institutskom te u odgovarajućim nacionalnim (CroRIS: CROSB, POIROT, ŠESTAR; HRČAK; DABAR; PUH) ili međunarodnim repozitorijima
- poticati opis bibliografskih podataka svih objavljenih publikacija u sustav CroRIS što je ranije moguće, uz obvezu navođenja potpunih informacija, osobito navođenja pripadnosti Institutu (afilijacija)

Za praćenje provedbe Politike otvorene znanosti (kroz izvještaje i analize) u Institutu je zadužena Jedinica za osiguranje i unapređenje kvalitete u znanosti, uz kontinuiranu stručnu i tehničku podršku Službe za informacijsko-komunikacijske tehnologije i kibernetičku sigurnost te Službe za znanstvenu komunikaciju i projekte.

Po potrebi, Politika otvorene znanosti usklađivat će se s izmjenama u nacionalnom i EU zakonodavstvu te globalnim smjernicama za otvorenu znanost.

Ravnateljica

prof. dr. sc Ana Lucić Vrdoljak

Zagreb, ožujak 2026.

Klasa: 01-17/26-03/1

Urbroj: 100-01/26-1

Politika otvorene znanosti Instituta za medicinska istraživanja i medicinu rada jednoglasno je usvojena na 313. sjednici Znanstvenog vijeća Instituta održanoj 25. ožujka 2026. godine.

Ovaj dokument stupa na snagu danom donošenja.